

Translokationstalen 2017

Kære Studenter.

Hjertelig tillykke med jeres studentereksamen – og hjertelig tillykke med jeres dannelse!

Denne tale skal handle om dannelse. Det lyder måske ikke opfindsomt! – men **det er** uhyre nærliggende! For netop i jeres årgang - de seneste 3 år - har diskussionen om dannelsen taget voldsomt til. Både fra politisk side og fra forskningsside. Kampen om dannelsen er blevet udkæmpet – alt mens I stille og roligt - eller voldsomt og brusende - har dannet **jer** og er **blevet** dannede.

1. Hvordan er jeres egen dannelsesproces forløbet gennem de tre gymnasieår?
2. Hvad har betydet noget for jer i processen?
3. Og hvordan vil I fremover fortsat styrke jeres dannelse?

Det skal I tænke over nu, og det kræver jeres koncentration. Men resulterer måske i endnu en dannelsesproces her fra Rysensteen.

Det særlige ved dannelsen er, at den ikke kan måles - ja nærmest ikke engang defineres. I får i dag et studentereksamensbevis overrakt, hvor jeres faglige resultater er linet op – men ikke en eneste måling af jeres dannelses-resultat. Bevares: dele af jeres faglige resultater afslører fragmenter af jeres dannelse. Men konkrete vurderinger er ikke på tale. Hver især har I gennem jeres nu 12-13 års skolegang opnået et dannelsesniveau, som kun I selv i realiteten kender. Vi andre kan dog iagttage jeres adfærd og ytringer og derved finde tegn på den dannelse, I har opnået.

Først lige en ramme om dannelsesbegrebet.

Et af de steder, hvor drøftelserne om dannelse har været mest åbenlys de seneste år, er i forhandlingerne om og udfærdigelsen af den nye gymnasiereform, som gælder for de gymnasieelever, der påbegynder deres gymnasiale uddannelse til august. Ud over den

almene dannelse nævnes nu eksplicit demokratisk dannelse, global dannelse, digital dannelse og karrieredannelse.

Der sker således et skred fra, hvordan den danske gymnasieskole ellers har bygget på det klassiske humboldtske dannelsesideal. Et dannelsesideal der hos fx Schiller er beskrevet gennem begrebet "Spieltrieb" – det at forglemme sig i øjeblikket – at gøre sig fri og i stand til at modvirke splittelsen mellem drift og fornuft. At skabe autentiske "nuer", som det hedder.

Det virker højtravende for os her i 2017! Men stærkt synes jeg! Og rammer ret præcist, hvad vi oplever sammen lige her – et autentisk "nu"!

Mere håndgribeligt er dannelsesbegrebet hos den danske dannelsesskaber Grundtvig. Han kredsede i sit dannelsesbegreb om fællesskabet – det han omtalte som folkeligheden – sat ind i en kristen og historisk forståelsesramme.

På planchen af Grundtvig, som hænger på østtrappen i hovedbygningen, er **lyset** netop dannelsen for alle – **oplysningen**.

Dannelse er for Grundtvig forståelsen for menneskets bestemmelse og forankring. Og den kan kun ske i et fællesskab! Derved bliver vi et folk, bekendt med vores historie og kultur – hvilket netop er forudsætninger for folkets selvværd, frisind og frimodighed. Grundtvig udtrykte det således: først når vi hviler i vores egen kultur ophører angsten og fjendskabet til andre kulturer. Det er i fællesskabet, i folkeligheden, vi opdager os selv og andre. Her etableres tilliden.

Dette grundtvigianske fundament er jo en del af grundlaget for Rysensteens Global citizenship Programme – fra det lokale til det globale. Fra ens eget fællesskab til det globale fællesskab.

I mere end hundrede år har vi i Danmark trukket på disse grundtvigianske tanker i den dannelse, som folkeskolen, højskolerne og gymnasierne har stået for. Understøttet af andre dannelsesstærkere – som Hal Kock og K.E.Løgstrup.

En skarp modsætning til Grundtvigs dannelsesforståelse opstår i slutningen af 1990-erne hos sociologen Anthony Giddens, der i det senmoderne samfund udtrykte, at vi som mennesker individuelt og suverænt selv kan begrunde vores valg og handlinger **uden** at medtænke et fællesskab – i Giddens' dannelsesforståelse eksisterer der kun midlertidige fællesskaber, projektfællesskaber og individualitet.

Formålet med dannelsen i gymnasierne ændrer sig sammen med disse teorier. Nu handler det om at udvikle unges kompetencer – der opstår nytteværdi omkring dannelsen frem for dannelsen til det hele menneske. Og sådan har dannelsen levet i et limbo i hen mod 25 år, hvor enhver har kunnet abonnere på det ene eller det andet. Der har simpelthen manglet en bro.

Det seneste år har især to danskere markeret sig med bud på et dannelsessyn, som jeg mener, vi kan blive kloge af at kende.

Den ene er Stefan Hermann, Rektor ved professionshøjskolen Metropol med bogen "Kampen om dannelsen". Den anden er forskeren Lars Geer Hammershøj fra Danmarks Pædagogiske Universitet, hvis endnu ikke udgivne bog er skrevet ud fra devisen "Dannelse har aldrig været vigtigere".

Stefan Hermann opstiller to modsatrettede positioner for opfattelsen af dannelsesbegrebet – den pædagogisk-konservative position og den politisk administrative position. Altså som kampen mellem dannelsen som udviklingen af "det hele menneske" og dannelsen som konkrete målbare kompetencer. Måske kan man også læse det som kampen mellem Grundtvig og Giddens – eller måske snarere som konsekvensen eller udfordringen af det dannelsessyn, der opstod i den senmodernitet, Giddens beskriver. Og Hermann foreslår, at de ikke må være hinandens modsætninger, men bør kombineres. Dannelsen skal BÅDE være sit eget personlige projekt – men OGSÅ være til nytte for samfundet. Dannelse handler grundlæggende om at overskride sig selv – at blive sig selv ved at blive en anden – uden at fortabe sit selv. Han

nævner Odysseen som eksemplet på den ældste dannelsesallegori: Odysseus måtte ud - for at komme hjem.

"Ude" møder man i dannelsesprocessen "det fremmede". Nye fag, nye krav, nye forventninger. Man fremmedgøres. Og frustreres. Og kun gennem fordybelsen, hvor man øver sig, gentager og gentager, og magter at være alene med sin læringsproces, kan dannelsen finde sted. Hermann kalder dannelsesprocessen for **"Anstrengelsens poesi"**. Jeg vil tro de fleste af jer genkender dette fx i jeres arbejde med AT!

Lars Geer Hammershøj forener også de to positioner, som Stefan Hermann skitserer, ved at dele dannelse op i to – men ikke modsatrettede positioner: nemlig en almindelse og en professionsdannelse.

Hvor almindelsen danner os til de mennesker, vi er og bliver, så er professionsdannelsen den dannelse, der gør os nyttige som samfundsborgere.

Lars Geer påpeger, at vi ikke kan måle dannelse, men at vi kan se tegnene, når dannelsessituationer finder sted. I form af frustrationer!! Han ser også tegn på dannelse som en **selvoverskridelsesproces**. Man bliver enten mut – man mister sproget – for de ord man havde for at beskrive verden holder ikke mere – eller omvendt kan man udvise begejstring.

I lyset af de dannelsesstanker, jeg her har skitseret kan I overveje, hvordan jeres dannelsesproces har fundet sted. Hvor har I oplevet anstrengelsens poesi? Hvornår er jeres selvovervindelsesprocesser sket i jeres gymnasieforløb? Kan I huske nogle af de gange, hvor I - som Odysseus - har mødt det fremmede og genfundet jer selv som en anden?

I er blevet studenter fra et gymnasium, hvor rammen for dannelsen ikke alene har været sat af Undervisningsministeriets bekendtgørelser, men også af vores egen læreplan for Global Citizenship Programme. Med GCP har mange af rammerne for jeres

gymnasietid været sat ud fra meget bevidste benspænd eller retningsvisere – i håb om at det kunne styrke jeres dannelsesproces.

Først og fremmest har I hos jeres lærere mødt en meget høj faglighed. De fleste af jer valgte netop Rysensteen for at få store faglige udfordringer. Og dem har I fået! Jeg ved, at der senest i torsdags under studentermiddagen blev givet udtryk for en stor taknemmelighed til jeres lærere. Men måske var det også en god idé at give jeres lærere en afsluttende applaus for det store faglige dannelses-arbejde, der er blevet lagt for at give jer den bedste gymnasieuddannelse, jeg mener, man kan få!

Netop med jeres generation blev Rysensteens fortolkning af den danske dannelseshistorie hængt op. Elever og lærere havde, inden I begyndte i 1.g, drøftet, hvilke 22 danske personligheder, der skulle hænge i trappetårnene - som en daglig fortælling om og påmindelse af, hvorfra vores kultur stammer. Det skal bestemt ikke opfattes som en kanon. Der kunne have hængt andre også, men alle 22, har medvirket historisk til vores danske dannelseshistorie. Som I ved hænger både Grundtvig og Hal Kock der – personligheder jeg har omtalt.

Mens I gik i 2.g fik vi også udvalgt en række globale personligheder – fra vores partnerlandes områder. Disse kontrafejer hænger ovre på Flæsketorvet med en beskrivelse af, hvad de har sagt og ment.

Nævnes skal det også, at Rysensteen i mange år – ja mindst de sidste 25 – har arbejdet ud fra et konkret værdigrundlag. Dette har dannet grundlag for studie- og ordensregler, og lige inden I startede, udmøntedes værdigrundlaget i 4 ord, hvis forbogstaver danner navnet NORA – som står for Nysgerrighed, Ordentlighed, Rummelighed og Ansvarlighed. NORA blev indført, fordi vi fornemmede, at den store skole, vi efterhånden var blevet, og den tiltagende individualisering og ansvarsforflygtigelse, som vi fornemmede blandt dem, der var her før jer, kaldte på nogle retningslinjer, som vi sammen kunne bruge som værdisæt for vores

adfærd på skolen. NORA er indført på Rysensteen for at skabe en fælles klangbund og et bagtæppe for læringen, der værner om fællesskabet. Nora understøtter Grundtvigs menneskelige dannelse.

NORA har flere gange været en udkældt pige! Latterliggjort eller glemt. Men faktisk har vi fornemmet, at netop I som generation har påtaget jer et medansvar for at skabe gode rammer for adfærd både i og udenfor skoletiden. Jeg skal ikke give NORA æren for det – men jer.

I har – især med elevrådets engagement – opfundet RYSkilde – et nyt fødselsdagsarrangement uden alkohol og med god underholdning.

I har været med til at opfinde RYS United – et rigtig flot fællesskabsbegreb! Og der er blevet afholdt amerikansk valgnat I har medvirket til at løfte Rysensteens elevbårne musical til helt fantastiske højder – båret på fællesskabets vinger og med en helt unik begejstring gav I alle en fantastisk oplevelse – mens I gennem deltagelsen i den grad styrkede jeres egen dannelsesproces. Jeres generation har medvirket til at skabe hyggeligere rammer på Flæsketorvet med hygge-krog til spil. Og jeres generation har indstiftet "morgenrave" - en alkoholfri morgenfest fra 7-9, hvor morgenbolleudvalget sørgede for morgenmad.

Nogle af jer der sidder her har medvirket til, at demokratidagen på dagen for folketingets åbning er blevet langt mere professionel og ambitiøs.

I har medvirket til en klar opstramning omkring festkulturen på skolen, så festerne er blevet afholdt i faste og trygge rammer. Og nogle af jer har medvirket til at få skolens GCP-udvalg til at fungere, med udmøntning i hjemmeside, medvirken i Danmarksindsamlingen, beslutning om FN-planchernes udformning og udnævnelse af månedens verdensborger.

Nogle af jer har hjulpet til med at få morgensamlingerne til at virke bedre end tidligere.

Mange har også deltaget i frivilligt arbejde på Vesterbro, cyklet med

plejehjemsbeboere og hjulpet til i Venligboernes sprogcafe for flygtninge.

Jeres dannelse er **også** skabt gennem NORA. Til glæde for jer selv. Men bestemt også for kommende generationer på Rysensteen. Gennem NORA har vi på Rysensteen understøttet jer i at dyrke fællesskabet. For – som Grundtvig sagde – at forstå jer selv bedre.

To ting til skal nævnes som rammer for jeres dannelsesproces. Med indeværende skoleår påbegyndte vi en proces for styrkelse af den digitale dannelse - I fik fx som 3.g-ere et oplæg af Emma Holten. Men - jeres digitale dannelse kan vi ikke reelt tage ansvaret for. Det har vi simpelthen ikke været skarpe nok til. I tilhører en generation, hvor hastigheden på den digitale revolution simpelthen er løbet fra både jeres grundskole og jeres gymnasium. Først i løbet af dette skoleår har vi fået udfærdiget et konkret kodeks og indarbejdet faste rutiner i læringen. Det kommer de nye generationer til glæde. Jeg håber, at I selv kan magte at styre jeres godt igennem digitaliseringens trusler. Pas på jer!

Men - hvad vi ikke nåede at få gjort for jeres digitale dannelse, det har I fået med den globale dannelse. Ingen andre gymnasieelever i landet har som jer deltaget i et globalt program, med en konkret progressionsplan både i fagene og i AT. Det er nok muligt, at nogle af målene for de enkelte projekter ikke gik helt op for jer undervejs. Sådan er det også med dannelsesprocessen. Men hvis I retrospektivt ser på, hvad I har arbejdet med fra de første AT-projekter til jeres studierejse – og sideløbende i fagene, så vil jeg tro, at I ser en sammenhæng. Og – at I undervejs i dette program kan finde selvovertvindinger og frustrationer, som har været med til at danne jer.

Global Citizenship Programme har dannet jer til verdensborgere. I har fx alle deltaget i RYSMUN i 2.g – og har derved stiftet bekendtskab med det FN, der fra mit synspunkt er det i øjeblikket eneste mulige holdepunkt vi har for at verden ikke skal falde helt fra hinanden. I har deltaget i 3 GCP-dage, hvor vi har sat verdens udfordringer på dagsordenen, og hvor I har set dokumentarfilm fra

alle klassers rejser, ligesom I selv har produceret egne dokumentarfilm fra jeres rejser. Og så har langt de fleste af jer haft besøg fra jeres partnerskole og været nogle usædvanligt gode og dygtige værter for jeres gæster.

Hertil kommer alle de frivillige internationale talentmuligheder, som mange af jer har deltaget i: fx samarbejdet med hollændere i Haag og tyskere i Dortmund - samt Model European Parliament, Model United Nation og debatkonkurrencer.

Til sidst skal jeg omkring jeres globale dannelsesproces lige dvæle ved forskellige oplevelser på jeres rejser ud i verden.

GCP-rejsen kan i et dannelsessprog ses som et overgangsrite. Om ikke en Odysse, så under alle omstændigheder bevægelsen: Hjem – ude – hjem. For mange af jer er der på rejserne opstået selvovertvindelsessituationer, begejstring og forundring – og en fællesskabsfølelse, som har sammentømret jeres klasser.

Her følger en kort fortælling fra hver af jeres rejser:

3.s´ s var i Argentina hvor I besøgte den fattige bydel Evita i Buenos Aires. På en parkeringsplads i et slumområde løb I - helt naturligt - rundt med børn på skulderne og lavede vægmalerier. I gav børnene en god oplevelse for dagen – måske for rigtig lang tid.

3.e var i Canada på en halvanden times "Walk of Silence" til Black River i indianerreservatet RAMA, og oplevede den flotte natur udenfor Torontos hektiske byliv. Oplevelsen var en forlængelse af refleksioner over konflikterne med koloniseringen og modsætningerne mellem den oprindelige befolknings naturreligion og moderne liberale oplysningsideal.

3.c var i Egypten og var en af dagene i Cairo på besøg i det egyptiske parlament. Ægypterne kunne knap nok være i deres egne kroppe af bare stolthed og ærefrygt. Årsagen til de egyptiske elevers reaktion var, at søndag den 25. september 2016 var *første gang nogensinde* at en skoleklasse besøgte en parlamentsbygning i Mellemøsten og Nordafrika. I var med til at skrive demokratisk verdenshistorie!

3y var i Indien, og vil måske især huske den store gæstfrihed, I oplevede. De indiske familier tog imod jer med åbne arme og sørgede for, at ingen var sultne eller tørstige.

Men det var ikke kun deres lækre mad, inderne delte med jer. I kom derned til den religiøse højtid Ganesha-festivalen og deltog i mange forskellige religiøse ritualer sammen med inderne og fik på den måde et indblik i den rolle, religionen spiller i den indiske hverdag.

3. X var i Island, og en af jeres storslåede oplevelser var, da I dykkede ned i grotterne ved Raufarholshellir og sprang fra lavasten til lavasten i buldermørke og dernede fik et førstehåndsindtryk af råheden i den islandske natur. Sammen med oplevelsen af nordlys fik I fornemmet, hvad naturens storhed har af betydning for den islandske befolkning.

3.d var i Kina og her var selve kulturmødet i fokus: På flyrejsten til Kina frygtede I mødet med de kinesiske elever. Kunne I overleve fire dage alene i en kinesisk familie? Men ved mødet med de kinesiske elever viste I jer som de sande verdensborgere, I inderst inde er, og gik ind til mødet med åbne og nysgerrige øjne – et møde, der endte med en tårevædet afsked den sidste dag. Senere omtalte I konsekvent jeres værtskineser som "min kineser" – som udtryk for glæde og ejerskab over den kulturelle udveksling og med nyindkøbte selfiestænger på et kinesisk marked fastfrøs I hvert et øjeblik på turen.

3.u var i Rusland, og I fik en enestående indsigt i russisk mentalitet og hverdagsliv gennem jeres homestay. Samtidig var jeres møde med de russiske danskstuderende, der havde viet deres liv til at studere dansk og dansk kultur stærkt. Også da de på næsten flydende dansk drøftede ungdomsliv med jer. Særlig var også oplevelsen da I en yderst kold og regnfuld onsdag kørte i tog i tre timer fra Skt. Petersborg til den betongrå, sovjetagtige provinsby Veliky Novgorod for at besigtige den russiske civilisations vugge i form af en borgmur og et middelaldermuseum, som imidlertid viste sig at være lukket. Dog kunne I lade jer selfie-forevige foran en

kolossal Lenin-statue.

3.w var i Singapore, hvor nogle af jer holdt oplæg om integrationspolitik og national identitet. De singaporeanske elever begyndte under oplægget at skændes om, det var fair, at underdirektøren for Singapores fagbevægelse var blevet fyret, fordi hun havde nedgjort de etniske malajers bryllupspraksis. 3.w erfarede, at Kulturforståelse i Singapore åbenbart også er svært for singaporeanerne.

Det store vingesus mærkede I, da I sejlede i Singapore-strædet på korsvejen mellem Øst- og Vestorienten

I Spanien oplevede 3.b en livsfølelse så stærk, drevet af en vilje og et temperament, som vi danskere med ærefrygt kun kan erfare på afstand, da I tog til Madrid og oplevede flamencosangere, der dansede sig i trance, og skuespillere på Microteatre, der spillede intensiteten ud til bristepunktet.

3.z spillede i Tyrkiet basketball med og mod de tyrkiske elever i partnerskolen, Cevre Kolejisi, skolegård midt i den østlige del af Istanbul. I den time, kampen varede, glemte tyrkerne landets politiske uroligheder og udsigten til en usikker fremtid, og de kulturelle forskelligheder, der måtte eksistere imellem jer, forsvandt i fælles kærlighed til spillet.

Også for 3.t, der var i Boston USA, var den bedste rejseoplevelse mødet med amerikanerne på homestay. I blev modtaget med åbne arme og båret på hænder, og de amerikanske værtsfamilier ville nærmest ikke af med jer igen. Det siges, at de - hvis de kunne - havde adopteret jer. Således fik I et ganske unikt indblik i amerikansk kultur på de 3 dage I var der.

For 3.a, der var i New York, er der stor enighed om at søndag formiddag i en swingende gospelkirke i Harlem var et absolut højdepunkt på jeres tur. Men også jeres oplevelse i Williamsburg ved JazzJam, hvor I efter et vanvittigt virtuost første sæt af en jamsession, blev inviteret med på scenen. Én af jer tog mod til sig

og satte sig til tangenterne, og de andre instrumenter faldt ind. Senere fik I scenen alene – og gav den jazz-gazz! I New York kan de største oplevelser også findes i de mindste rum!

Disse udpluk – og mange, mange andre oplevelser – har I med jer i bagagen fra jeres rejser og dermed fra jeres gymnasietid på Rysensteen.

Når jeg har dvælet ved jeres dannelse gennem denne afsluttende tale, så skyldes det, at jeg mener, at I som mennesker i det 21. Århundrede har en meget stor opgave foran jer. OG den kan ikke alene løses gennem høj faglighed, ihærdighed og fordybelse. Sådan som det har været for tidligere generationer. Vel – disse elementer er stadig vigtige. Men – vi står i den globale verden overfor udfordringer, der ganske simpelt kræver et *mindset* og mod, som vil være jeres store udfordring.

I skal kunne stå op mod vinden og modstå lemmingeeffekt. Husk – flokdannelse er det nemmeste – og hviler ikke altid på et funderet fællesskab! Vær åbne overfor modsigelser. Tro på jer selv hvilende på jeres dannelsesfundament.

Og - Husk Clement Kjærsgaards ord: Jo mere uenige man er, jo pænere skal man tale til hinanden! Og det gælder OGSÅ på de sociale medier!

Kære studenter!

HUSK nu hvad Grundtvig, Kierkegaard, Hal Koch, de andre 18 I har set på trappegangen de seneste 3 år – og mange andre kloge mennesker, der ikke var plads til der - har sagt og gjort for os på vores lille plads på verdenskortet i det oftest kølige nord.

Værn om jeres dannelse og udbyg den.

OG husk:

I skal udvise anstrengelsens poesi – I skal gøre jer umage.
I skal stå fast på jeres kulturelle rødder uden at gro fast.
I skal møde fremmedheden med frimodighed
I skal stå vagt om ytringsfrihed, om menneskerettigheder, om demokrati.

Drag nu ud i verden, som de globale verdensborgere I **nu** er – og brug jeres viden og dannelse til at gøre verden til et bedre sted at være.

Hjertelig tillykke med jeres studentereksamen og jeres dannelse.

**Jeg dimitterer jer hermed som studenter fra Rysensteen
Gymnasium 2017**